

LBRIS

We know
books

Toate gândurile mele de bine și toată admirația față de oamenii care au supraviețuit ororilor Holocaustului și care și-au creat o nouă viață și și-au împărtășit poveștile triumfătoare cu mine. Această carte este o reflexie a curajului lor.

Îi mulțumesc prietenei mele, Arlyn Roffman, care m-a acompaniat cu grație și profesionalism în tot procesul de traducere și care a adăugat puțin din magia ei.

Multe mulțumiri lui Zoe, care i-a oferit suflet și spirit acestei cărți în engleză. Acuratețea ei, îndrumarea și onestitatea au fost profund apreciate.

ADIVA GEFFEN

ÎN LINIȘTEA PĂDURII

RAO Distribuție

Str. Bărgăului nr. 9-11, sect. 1, București, România

www.raobooks.com

www.rao.ro

ADIVA GEFFEN

Surviving the Forest

Copyright © 2018 Adiva Geffen

Toate drepturile rezervate

În liniștea pădurii

© RAO Distribuție, 2022

Pentru versiunea în limba română

Traducere din limba engleză

Roxana-Cristina Gheorghe prin Lingua Tradom

2024

ISBN 978-606-006-848-8

Afară din pădure

*Liniște, liniște, hai să facem liniște.**Moartea e în ascensiune aici.**A fost plantată de tiran, ia uite-o cum înflorește.**Toate drumurile duc acum la Paneri,**Nu există nicio cale de întoarcere,**Și tatăl nostru a pierit și el,**Și odată cu el și lumina noastră.**Șșș, copilul meu, nu plânge, comoara mea.**Lacrimile nu ajută niciodată,**Inamicul nostru nu va înțelege niciodată.***Ponary¹ de Shmerke Kaczerginski***Vezi și realizezi ceva doar o singură dată: când ești copil.**Ceea ce vezi prima oară este sursa de imagini care te va însoți toată viața, și tot ce vei vedea după va fi o imagine inferioară. Prima ta casă este o oglindă a vieții tale și o vei iubi din tot sufletul. Uneori, amintirea te înconjoară și apare clară și pură, alteori, apare tremurată și vagă. Dar întotdeauna există acel spirit care dorește să se întoarcă la prima casă, la amintirile din copilărie, la sunetele și mirosurile locului în care am cunoscut fericirea și în care ne-am simțit mereu în siguranță. Tumultul vieții nu poate să reducă la tăcere aceste voci de dor.**Amintirile întotdeauna mă vor aduce înapoi în sat, în bucătăria în care mama făcea găluște și în care eu stăteam la geam, sorbind din priviri priveștiștea.***Haim Nachman Bialik**

¹ Masacrul de la Ponary în care au fost uciși aproximativ 100 000 de oameni, majoritatea evrei, polonezi și ruși (n.tr.)

Aceasta este povestea unei femei pe nume Sarah, care a reușit să iasă din pădure, locul în care mormintele celor dragi ei vor rămâne pentru totdeauna.

Sarah, care a părăsit pădurea și a venit la lumină, care s-a întors la viață.

Sunt multe căi prin care poate începe povestea ei.

Poate ca un basm vechi.

„A fost odată ca niciodată o femeie frumoasă care avea un soț iubitor și o fiică superbă, iar într-o zi...” Sau am putea încerca: „Cu foarte mulți ani în urmă, înainte ca întreaga lume să fie întoarsă cu susul în jos de groaznicul război care a anihilat și a devorat totul și în urma căruia au murit sau au fost omorâți milioane de oameni...”

Dar în cazul acesta vom începe povestea în vremurile în care oamenii erau fericiți cu ce aveau și îi mulțumeau lui Dumnezeu pentru tot ce le oferise.

„Într-un sătuc, nu departe de orașul Ostrow Lubelski și de pădurea Parczew, locuia fericită familia Shidlovsky. Tatăl Yaakov Mendel și mama Taiba.”

Lângă casa lor se întindea o câmpie verde unde cultivau legume și grâu, și unde aveau o frumoasă grădină cu flori. În curte aveau meri și peri, printre care curgea un pârâiaș. Găinile alergau prin curte, împreună cu cinci capre și două vaci cu ugele pline de lapte.

Yaakov Mendel și Taiba Shidlovsky vedeau că truda lor era binecuvântată și se bucurau și sperau că a lor casă urma să se umple de copii. Vedeau o binecuvântare în tot ce aveau și erau recunoscători pentru abundența și fericirea din viața lor. În căsuța lor de la răscruce de drumuri, adormeau unul în brațele celuilalt, cu zâmbete pe buze, în patul lor, sub o pătură subțire, mulțumindu-i lui Dumnezeu pentru tot ce le dăruise.

Dar în contrast cu basmele și fabulele fericite, povestea noastră se desfășoară altfel.

Undeva, la marginea cerului, Satana se trezi și aruncă o privire asupra familiei. Simțea durere văzând mica fericire a acestor oameni și această căsuță din satul Taibei și al lui Yaakov Mendel aflat în estul Poloniei. Dincolo de munți și de marile păduri, își făcu planuri să își întindă degetele periculoase prin țara lor frumoasă, printre pajiști și câmpii, pădurile dese și văile verzi... în adâncul satelor liniștite unde curgea apă limpede. Nici măcar Dumnezeu, spre care toată lumea se întorcea pentru ajutor, nu avea să îi poată ajuta.

Între timp, în căsuța lor, Yaakov Mendel și Taiba adormeau în patul lor și visau. Nu aveau nici cea mai vagă idee că, undeva la vest, planuri malefice se puneau la cale și mulți nori negri se îndreptau cu repeziciune spre est.

Capitolul 1

Casa lui Yaakov Mendel și Taiba Shidlovsky se găsea în partea estică a sătucului polonez Wolka Zablocka. Era un sat liniștit, locuit de sute de ani de fermieri care lucrau pământul. Deși nu erau mulți oameni, locuitorii săi erau afectuoși și prietenoși unii cu ceilalți, și evreii, și cei care nu erau evrei. Locuiau unul lângă celălalt într-o armonie amiabilă.

Evreii își trăiau viețile ca polonezi, dar acasă își păstrau tradițiile evreiești – se asigurau că respectă Sabatul¹, că țin post de Yom Kippur² și construiesc *sukkah*³ de Sukot la care își invitau vecinii. De Hanuka⁴ aprindeau lumânări în *menorah*⁵, și de Paște stăteau la masa Seder⁶ împreună cu rudele lor din satele învecinate, sau se duceau să sărbătorească împreună cu familiile lor din

¹ Ziua de odihnă săptămânală din religia iudaică, ce se sărbătorește sâmbăta (n.tr.)

² Ziua Ispășirii – considerată cea mai importantă sărbătoare a evreilor, care include un post absolut de 25 de ore (n.tr.)

³ Colibă temporară construită pentru a fi folosită pe perioada sărbătorii Sukot; comemorează perioada petrecută de israeliți în sălbăticie după ce au fost eliberați din sclavie în Egipt (n.tr.)

⁴ Sărbătoarea Luminilor (n.tr.)

⁵ Sfeșnic cu șapte brațe, unul dintre cele mai vechi simboluri ale poporului evreu (n.tr.)

⁶ Ritual ebraic important ce include o masă care amintește poporului evreu de perioada de sclavie din Egipt (n. tr.)

orașul învecinat Ostrow Lubelski. Evreii din sătuc se asigurau că îi invitau și pe vecinii neevrei la sărbătorile lor și la evenimentele de familie ca să le sărbătorească la un loc, și îi vizitau la rândul lor pe creștini în casele lor ca să le împărtășească sărbătorile.

Dacă străinii ar fi vizitat satul, nu ar fi putut să își dea seama dacă lăptarul pe care îl întâlneau era un evreu care se ruga cu fața spre est, sau un creștin care credea în Iisus Hristos. „Cu toții suntem fermieri care lucrează pământul, indiferent de religie sau de rasă, ar fi spus cu siguranță primarul satului, Stefan Sznetski. Evreii sunt frații mei; mama mea a murit când a născut, și evreica Rachel ne-a alăptat pe mine și pe fratele meu. Întotdeauna i-am spus «Mamuska Rachel».”

Cum să știe Stefan că doar câțiva ani mai târziu, când primii germani urmau să sosească în regiune și să înceapă să adulmece ca să cunoască teritoriul, propriul lui băiat, Lucien, neisprăvitul satului, care suferise mult în tinerețe, avea să dea fuga la sediul german din Lublin și să își ofere serviciile – mai ales cunoștințele despre cine este „unul de-al nostru” și cine nu, în schimbul postului de primar al satului?

În Wolka Zablocka, era o colibă mică din lemn în care locuiau două familii, una lângă alta. În partea dreaptă a colibeii, cu fața la pădurea Parczew, trăiau unchiul Yaakov Mendel și mătușa Alinka ce nu aveau copii, și în partea cealaltă, cu fața la drumul care ducea spre centrul satului, trăiau Yaakov Mendel și Taiba, părinții Shurkăi. Oamenii din sat le spuneau cu afecțiune „cei doi Yaakov Mendel ai noștri”.

Coliba avea acoperiș din țiglă roșie, și iedera veșnic verde acoperea partea din față, iar tufe de trandafiri urcau pe zidurile căsuței, decorând-o cu flori roșii pe care Taiba le îngrijea cu multă dragoste. Zidurile erau groase și aveau ferestre duble, care erau necesare pentru a-i proteja pe locuitori de frigul năprasnic al iernilor poloneze pline de zăpadă. Casa avea vedere la câmpiile

verzi; de acolo puteai observa drumurile care duceau la satele din vecini și orașul din apropiere, Ostrow Lubelski, aflat la doar câțiva kilometri distanță, unde locuia o comunitate mai mare de evrei, începând cu jumătatea secolului al XVII-lea.

De acolo puteai vedea fereastra casei Chayei Bila, sora Taibei, care locuia puțin mai încolo. La nord, drumul ducea spre Kolano și lângă ei, pe o câmpie vastă, trăia familia Poznansky. Capul familiei era pantofarul orașului, un prieten apropiat al lui Yaakov Mendel. La est de casă, un drum se întindea spre nord, către marea moșie a lui Fritz Luboskowitz, care era admirat și respectat de toți sătenii. Fritz Luboskowitz joacă un rol important în povestea noastră.

Dacă erai invitat la ei acasă la acea vreme, cu siguranță aveai să fii întâmpinat cu căldură. În zilele de vară, Taiba își servea musafirii cu limonadă proaspătă, și iarna îi poftea să ia loc pe o bancă lângă cuptor ca să se încălzească și să se odihnească după greutățile întâmpinate pe drum. Taiba era încântată dacă, între îmbucături de pește și *challah*¹, musafirii ei îi povesteau ce se întâmpla în satele din vecini: cine se mai căsătorise, cine se mai îmbolnăvisese (Doamne ferește!), cine mai născuse sau cine (Doamne ferește!) mai murise. În acea perioadă, se folosea radioul pentru aflarea știrilor, dar era un obiect rar întâlnit la țară, și doar Fritz avea unul la el acasă. Negustorii nomazi erau cei care aduceau știrile, care se răspândeau prin bârfe în rândul sătenilor.

În centrul colibeii, lângă masa cea mare, stătea o bibliotecă antică din lemn de nuc, ale cărei rafturi erau înțesate cu cărți: *Legendele lui Chazal*, *Shuchan Aruch*, o carte de rugăciuni pentru Sabat și sărbători, mai multe Biblii, *Gemara*, *Tseno Ureno* și alte cărți sfinte cu ilustrații speciale. Fuseseră lăsate moștenire de părinții lor sau cumpărate de la negustorul care trecea prin sate și vindea cărți sfinte.

¹ Pâine de origine evreiască (n.tr.)

În cazul în care casa lor avea să fie vreodată atinsă de degetele diavolului, familia urma să încerce din răspuțeri să apere și să salveze acele cărți. Dar între timp, cerul era senin și puteau să le citească și să se bucure de ele atât la ocaziile speciale, cât și în rutina zilnică.

Lângă bibliotecă stătea dulapul în care erau ținute și încuiate farfuriile pentru Paștele evreiesc, zestrea Taibei. Era veselă din sticlă și cristal, argintărie care fusese lăsată moștenire de-a lungul a multe generații, câni Kiddush, sfeșnice pentru Sabat care proveneau de la părinții lui Yaakov Mendel și, bineînțeles, o cupă ornată pentru profetul Ilie. Pe dulap era o cutie mare din lemn cu decorațiuni din hârtie pentru *sukkah*. Acolo mai era și o cutie mică. Aceasta conținea bijuteriile Taibei: cercei cu rubine, brățări din aur și un colier cu perle pe care le purta la sărbătorile din familie sau atunci când se ducea în vizită la părinții și la rudele ei.

La fel ca majoritatea sătenilor, Yaakov Mendel era și el un fermier care își câștiga existența de pe urma proprietății pentru care plătea chirie domnului Fritz. Se ocupa cu sfințenie de micul lot de pământ al familiei. Toamna ara terenul, primăvara planta semințe, iar la sfârșitul verii recolta. Dimineața își ducea turma la păscut, mulgea vacile și caprele cu mâinile și lucra pământul cu plugul său tras de cal. Taiba îl ajuta și ea, dând de mâncare la găini, luând ouăle, făcând brânză din lapte sau bătând unt din el. O parte din produse le vindeau vecinilor sau negustorilor care erau în trecere prin sat, dar majoritatea erau menite a fi consumate de familie, care crescuse odată cu sosirea primei lor fiice, Sarah.

Imediat ce se născu ea, Taiba anunță că avea să se numească Sarah.

- De ce? o întrebă toată lumea.

Taiba răspunse că pentru că o iubea pe Sarah pentru că fusese o femeie dintre strămoșii lor frumoasă, deșteaptă și iubită,

adăugând „că Sarah a ei va fi poate și ea binecuvântată să aibă un Abraham al ei“. O porecliră Shurka – frumoasa Shurka.

Odată cu nașterea bebelușului, toți sătenii veniră să felicite familia fericită. Prietenii lor creștini, cei care credeau în Iisus Hristos, își făcură cruce în fața bebelușului și spuseră o rugăciune, aducând ouă proaspete și cele mai bune semințe drept omagiu. Prietenii lor evrei aduseră vin și mulțumiră patriarhilor Abraham, Isaac, și Iacob pentru această bucurie. Toate rudele veniră din satele apropiate ca să o vadă pe frumoasa Shurka și să îi ofere cadouri.

Shurka era într-adevăr un bebeluș neobișnuit de frumos și de inteligent.

- Și frumoasă, și deșteaptă, spuse mătușa Alinka.

- Cel mai important este că e o fetiță foarte fericită, zise mândră Taiba.

- Și chiar și mai important este să aibă noroc în viață, rosti Lyudmila, soția pantofarului, și-și făcu cruce.

Shurka era foarte iubită de familia sa. Părul ei ca mierea îi cobora pe umeri în valuri, vocea ei era limpede ca un clopoțel, mirosea a curmale și râsul ei răsuna dintr-un capăt al colibei până în celălalt. Când cresc și învăță să meargă, începu să alerge liberă prin grădină, printre animale. Părinții ei o priveau mândri și plini de bucurie.

Când împlini doi ani, bunica ei, Irena, mama lui Yaakov Mendel, se mută în casa lor. Tatăl ei plecă în orașul apropiat Ostrow Lubelski, unde Irena locuia cu soțul ei care avea un mic atelier de croitorie. Tăticul înșeuă caii la căruță și plecă să o aducă, și când ajunseră a doua zi, strigă tare:

- Shurka, Taiba, veniți îndată! A sosit bunica!

Și o ajută să coboare din căruță. Arăta tristă. Se dădu încet jos din căruță și scoase un oftat puternic.

- De ce e atât de tristă? întrebă Shurka, și se ascunse după șorțul mamei sale.

- Pentru că viața ei e grea, șopti mama sa.
- De ce? întrebă Shurka.
- Pentru că e singură.
- De ce?
- Numai întrebări pui. Du-te de-ți îmbrățișează bunica.
- Shurka se grăbi să-și îmbrățișeze bunica, femeia izbucnind în lacrimi.
- Of, viața mea. Of, of, of!
- Uite, mami, nici măcar nu se bucură să ne vadă.
- Shurka se ascunse după Taiba, care își șterse o lacrimă de pe obraz și o asigură că se bucură să îi vadă. Dar era și tristă deoa-rece îi era dor de soțul său.
- De ce?
- Iar pui numai întrebări! Du-te și îmbrățișează-o.
- O îmboldi pe Shurka care se ținea de marginea rochiei sale.
- *Saba* a murit și a lăsat-o singură pe bunica. O să locuiască cu noi de acum înainte.
- De ce e singură? întrebă Shurka.
- Dar mama ei nu răspunse.
- De ajuns! Mai bine te duci și-i faci bunicii un tur al casei.

– Ascultă, Shurka, zise tăticul în timp ce o pregătea de cul-care. Trebuie să ai grijă de bunica. De acum înainte o să locuiască cu noi.

– Mă bucur că e cu noi, șopti Shurka. Să știi că nu mai plânge la fel de mult ca înainte.

Shurka își îmbrățișa bunica și inhala mirosul de drojdie impregnat în hainele sale. Îi plăceau mult torturile pe care le făcea bunica pentru ei.

După ce bunica se mută cu ei, casa se umplu de noi mirosuri de feluri de mâncare. Știa cum să facă varză umplută cu carne de

vițel, plăcinte cu legume aromate și pâine *challah* dulce. În serile de iarnă, bunica punea un mănunchi de lână în mânuțele Shurkăi, pe care îl rula într-o minge mare, din care croșeta veste călduroase și căciuli pentru toți cei din casă.

– Ce drăguț e că bunica e aici, spunea micuța Shurka și bunica îi dădea cornulețe cu ciocolată pe care ea le numea *rugelach*.

Când veni iarna și odată cu ea și viscolirile care acoperiră casa, bunica rugă să fie mutată acasă la fratele ei, în Ostrow Lubelski. Așa că tăticul înșeuă din nou caii la căruță și bunica plecă.

– Mă întorc la primăvară ca berzele, îi promise ea nepoatei, care plângea cu amărăciune.

În același an, cu multe zile înainte ca soldații celui de-Al Treilea Reich să mărșăluiască cu cizmele lor și să calce în picioare Polonia, cu mult timp înainte ca norii războiului să înceapă să se adune la vest, familia decisă să pornească într-o călătorie și să se mute în Israel, patria lor reînnoită.

Auziseră de la prietenii și musafirii lor că evreii începeau să se întorcă acolo. Vechiul loc de obârșie era distrus și abandonat și avea nevoie de oameni muncitori ca ei care să are, să cultive și să muncească pământul pe care Dumnezeu i l-a promis lui Abraham, și să facă sălbăticia să înflorească după două mii de ani.

Sperau atât de tare să se mute încât luaseră în calcul să își schimbe numele de familie într-unul evreiesc – *Shamir* sau *Shalom*. Visau și iar visau și se întrebau dacă ar prefera munții din nord sau câmpia din centru. Dar visul lor nu avea să devină niciodată realitate.

„Totul ar fi putut să fie diferit dacă... dacă...”, reflectă Shurka mai târziu, ochii ei albaștri întristându-se. Ce păcat. Cu siguranță